

international science-practice conference (Kharkiv, February 12-13, 2016). Kharkiv: East-Ukrainian organization "Center for Pedagogical Research", 2016. S. 25-29.

3. Danilenko L.I. Methodological and methodical foundations of educational innovations: ideas, realities, prospects. sciences works. Kyiv: Logos, 2001. Vip. 5. P. 17-21.
4. Zadorozhna O. M. Management of the interaction of general education and higher educational institutions: author's abstract. dis for obtaining sciences. Degree Candidate ped Sciences: 13.00.06. Lugansk, 2012. 20 p.
5. Law of Ukraine "On Education". URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
6. Lapygin D. Yu., Koretsky G. A. Contours of the regional educational cluster. Economy of the region. 2007. No. 18. S. 25.
7. Ponomarev R. E. Educational space as the basic concept of the theory of education. Pedagogical education and science. 2003. №1. Pp. 29-31.

Одержано статтю: 20.04.2018

Прийнято до друку: 4.05.2018

УДК: 378.016: 373.2.035

DOI: 10.15330/esu.12.137-144

Лариса Присяжнюк,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)

Larysa Prysiazhniuk,

candidate of pedagogical sciences (PhD),
Associate Professor, Vinnytsia Mykhailo
Kotsiubynskyi State Pedagogical University
(Vinnitsa, Ukraine)

dpovdpu@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

THE USAGE OF THE CRITICAL THINKING DEVELOPMENT TECHNOLOGY IN PREPARING OF FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS TO FORMING THE SOCIAL COMPETENCE OF PRESCHOOLERS

У статті актуалізується проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування соціальної компетентності дітей. Дослідження презентує позицію автора щодо технологічного забезпечення процесу підготовки майбутніх вихователів до означеної діяльності в умовах оновлення змісту та підходів в системі вищої педагогічної освіти. Акцентовано увагу на необхідності впровадження інноваційних методів та технологій в освітній процес закладу вищої освіти, зокрема, технології розвитку критичного мислення, що сприяє усвідомленому засвоєнню студентами навчальної інформації, забезпечує розвиток їх педагогічного мислення, проектує професіоналізацію набутих знань і вмінь.

Ключові слова. Соціальна компетентність дітей дошкільного віку, підготовка майбутніх вихователів до формування соціальної компетентності дошкільників, система вищої педагогічної освіти, інноваційні освітні технології, технологія розвитку критичного мислення.

The article actualizes the problem of preparing future educators of pre-school education institutions in the context of the requirements of the Basic component of preschool education in Ukraine regarding the priority given to the social and moral development of the individual, the formation of the ability of children to reconcile personal interests with the collective. And, therefore, the author focuses on the need to form the readiness of future teachers to educate a

socially competent preschooler. The author describes the definitions of “social competence of preschoolers”, “teacher’s readiness for the formation of the social competence of a child of preschool age”, clarifies the peculiarities of the educational process regarding the social upbringing of children in a pre-school institution.

The research presents the author’s position regarding the technological support of the process of preparing future educators for a particular activity. In particular, the researcher emphasizes the necessity of introducing innovative methods and technologies into the educational process of the institution of higher education, which contributes to a conscious learning of students’ educational information, provides for the development of their pedagogical thinking, projecting the professionalization of the acquired knowledge and skills.

The author focuses on the technology of developing critical thinking, which implements a new educational strategy and provides a transition from reproductive to active learning. The researcher explores the possibilities of critical thinking strategies and techniques (Telegram of the text, Reading with the marking, Socratic Dialogue, Model 6W, Sincwein, tabular method, Romashka Blouma, etc.) in theoretical and practical training future educators to educate a socially competent preschooler.

Key words: *social competence of preschoolers, preparing future educators of preschool education institutions to forming the social competence of preschooler, system of higher pedagogical education, innovative educational technologies, critical thinking development technology*

Постановка проблеми. Орієнтація сучасної дошкільної освіти на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства [1], надання пріоритету соціально-моральному аспекту особистісного розвитку [там же] актуалізує проблему спеціальної підготовки вихователів щодо здійснення педагогічного супроводу входження дитини в соціум, прийняття нею його норм і правил, побудову гармонійних і конструктивних взаємин з людьми, що її оточують. Реалізуючи компетентнісний підхід в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, сучасний педагог повинен виявляти готовність до формування в дошкільника навичок соціально прийнятої поведінки, вміння орієнтуватись у світі людських взаємин, узгоджувати свої інтереси, бажання, дії з іншими членами суспільства, об’єднувати з ними свої зусилля для досягнення спільного результату, оцінювати власні можливості, поважати бажання та інтереси інших людей [там же]. У зв’язку з цим існує необхідність в удосконаленні системи професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО у напрямі набуття ними методичної компетентності щодо реалізації означених завдань, оновленні підходів до організації освітнього процесу в закладах вищої педагогічної освіти, які б забезпечували формування у студентів гнучкого педагогічного мислення, активно-дієвої позиції стосовно майбутньої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійного становлення вихователя закладу дошкільної освіти в умовах ЗВО привертає увагу багатьох дослідників. Її розробка употужнилася на початку ХХІ століття і до нині перебуває у фокусі наукового інтересу. Зокрема, ґрунтовні психолого-педагогічні дослідження у цьому напрямі проведені Л. Артемовою, Г. Беленькою, А. Богущ, Н. Гавриш, В. Кузьменко, Н. Кічук, Л. Коваль, Ю. Косенко, К. Крутій, Н. Кудикіною, Н. Лисенко, Л. Мацук, Т. Поніманською, Т. Піроженко, Т. Танько та ін. Різні аспекти підготовки майбутнього вихователя до соціального виховання дошкільників розкриті у працях А. Богущ, Л. Варяниці, Н. Гавриш, О. Кононко, В. Кузьменко, С. Курінної, Т. Поніманської, Н. Сайко та ін.

Суспільний запит щодо необхідності вирішення назрілих соціальних проблем спричинив посилення інтересу науковців до процесу соціалізації дітей, набуття ними досвіду соціальної поведінки в різних життєвих ситуаціях. У цьому контексті привертають увагу наукові розвідки І. Беха, С. Литвиненко, О. Кононко, Т. Піроженко, Н. Шиліної, Л. Якименко та ін., у яких автори досліджують різні аспекти соціального розвитку дитини, з'ясовують психолого-педагогічні умови її ефективної соціалізації, розробляють шляхи формування соціально компетентної особистості.

Таким чином, аналіз психолого-педагогічних досліджень з означеної проблеми переконує в різноаспектності її розгляду. Особливої гостроти, на нашу думку, вона набуває в умовах динамічних суспільних змін, спричиненими трансформаційними, глобалізаційними та інтеграційними процесами, що мають місце в соціально-економічному житті суспільства. Це диктує необхідність перегляду концептуальних засад в підготовці фахівців дошкільної освіти (зокрема, в означеному напрямі), подолання тих суперечностей, які не забезпечують майбутнім педагогам можливості оволодіння сучасними підходами та ефективними інструментами педагогічної праці. Особливої уваги потребують моделі та методики (технології) підготовки вихователів до професійної діяльності, які нині здебільшого реалізують знаннєву парадигму і не зорієнтовані на активно-дієве, контекстне засвоєння фахових компетентностей, на особистісний та професійний саморозвиток майбутніх педагогів.

Метою нашої статті є розкриття можливостей технології розвитку критичного мислення в підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування соціальної компетентності дошкільників як інноваційної освітньої моделі, здатної забезпечити перехід від репродуктивного до активного навчання студентів, стимулювати розвиток їхнього педагогічного мислення, професіоналізувати набуті знання і вміння.

Виклад основного матеріалу дослідження. До пріоритетних завдань дошкільної освіти згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні віднесено формування соціальної компетентності дошкільника, сприяння ефективному входженню дитини у соціум, прийняття нею його норм і правил [1]. На реалізацію означеного завдання спрямована освітня лінія “*Дитина в соціумі*”, зміст якої окреслює орієнтири в педагогічній роботі вихователя: формування у дітей навичок соціально прийнятої поведінки, вміння орієнтуватись у світі людських взаємин, готовності співпереживати та співчувати іншим, долучатися до спільної діяльності з однолітками та дорослими, об'єднувати з ними свої зусилля для досягнення спільного результату, оцінювати власні можливості, поважати бажання та інтереси інших людей тощо [там же]. Ці та інші якості, що формуються в дошкільника і мають соціальне спрямування, на думку Т. Поніманської, становлять основу соціальної компетентності дитини. Соціально компетентний дошкільник, резюмує дослідниця, здатний відчувати своє місце у системі стосунків людей, адекватно поводити себе [8, с. 100].

Характеризуючи *соціальну компетентність* дитини дошкільного віку, варто спиратись на розуміння поняття *компетентності* загалом. У численних наукових розвідках (І. Бех, Г. Беленька, Н. Бібік, О. Глузман, І. Зязюн, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, І. Прокопенко, О. Савченко, С. Сисоєва, С. Скворцова, Г. Тарасенко, Л. Тарашенко, С. Трубачева та ін.), як правило, його трактують як інтегральну якість особистості, що характеризує її прагнення і готовність реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) для успішної діяльності. Співвідносно до дошкільників *компетентність* визначається як комплекс особистісних якостей і властивостей, потреб і здібностей, елементарних теоретичних

уявлень, що становлять систему знань дитини, життєво важливих практичних умінь, які гарантують здатність реалізувати можливості розвитку особистості. Це не лише поінформованість із різноманітних проблем, а й відповідна поведінка, яка ґрунтується на знаннях і чуттєвому досвіді. Компетентність передбачає інтелектуальну та поведінкову самостійність, ініціативу, творчість, незалежність, критичність, оптимізм, наполегливість, уміння доводити розпочате до кінця, брати на себе відповідальність за помилки [8, с. 72-73].

Виходячи з такого розуміння означеного поняття, *соціальну компетентність* розуміють як складну полікомпонентну властивість особистості, її інтегральну якість, що складається з комплексу емоційних, мотиваційних, характерологічних особливостей і виявляється в соціальній активності та гуманістичній спрямованості особистості [4, с. 158]. Конкретизуючи зміст поняття, уточнюючи його з позицій вікових особливостей дитини дошкільного віку, О. Кононко зазначає, що соціальна компетентність є складовою життєвої компетентності дошкільника і характеризує його спроможність налагоджувати продуктивну взаємодію з іншими людьми, працювати в команді, знаходити консенсус, запобігати конфліктам, приймати самостійні рішення, відповідати за їхні наслідки для оточення, ціннісно ставитися до довкілля та власного “Я”. На думку дослідниці, воно означає цілеспрямованість на досягнення життєвого успіху, свідоме накопичення знань та соціального досвіду, застосування їх у реальному житті [5, с. 104-105]. Отже, сформована у дошкільника (на віковому рівні) соціальна компетентність фіксує відкритість дитини соціальному довкіллю, визначає спрямованість на гармонійні та конструктивні взаємини з людьми, що її оточують.

Цілком очевидно, що процес формування соціальної компетентності особистості досить складний і багатогранний. Виняткової значимості він набуває в дошкільному дитинстві, коли дитина вперше знайомиться із системою суспільних відносин, пізнає її закони, розкриває закономірності соціального буття. Роль вихователя у цьому процесі є беззаперечною, оскільки саме дорослий демонструє моделі стосунків у співтоваристві людей; вказує на позитивні й негативні прояви у взаєминах; навчає, як правильно знаходити орієнтири для побудови своєї соціальної поведінки, добирати корисні для свого соціального розвитку ролі, поводитися відповідально, співвідносити очікування інших з власними можливостями й домаганнями, вміти вислуховувати, погоджуватися, відстоювати власну точку зору, домовлятися та ін. Звісно ж, здійснення такого педагогічного супроводу потребує спеціальної підготовки педагога, сформованості в нього відповідних знань та вмінь.

У загальному розумінні *професійна підготовка* визначається у довідниковій літературі як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [2, с. 262]. Звертаючи увагу на її процесуальний характер, низка дослідників пропонують трактувати це поняття як систему організаційних і педагогічних заходів, спрямованих на оволодіння фахівцем змістовою і процесуальною сутністю професійної діяльності, забезпечення професійного самовизначення та формування готовності до професійної діяльності (О. Абдулліна, А. Алексюк, О. Пехота, Т. Танько та ін.).

Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти трактується в сучасних дослідженнях як багатокомпонентна структура, головне завдання якої полягає у набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, формуванні фахової майстерності, постійно зростаючому інтересу до роботи з дітьми та їхніми батьками

(Г. Беленька). Доречно зазначається, що в сучасних умовах мова повинна йти про підготовку вихователя як гуманістично зорієнтованої особистості, здатної оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, умов власної професійної діяльності, розробляти і впроваджувати нові технології у процес навчання і виховання [10].

У контексті досліджуваної проблеми на підставі опрацьованих джерел *професійну підготовку майбутніх вихователів до формування соціальної компетентності дошкільників* розуміємо як цілеспрямований процес формування в студентів готовності до здійснення доцільного педагогічного супроводу щодо інтеграції дитини в соціум, побудови нею гармонійних взаємин із соціальним довкіллям; до забезпечення сприятливих умов для соціального розвитку дошкільника та становлення його первинних соціальних позицій. Погоджуємося з думкою Н. Сайко, що така підготовка буде ефективною за умов удосконалення її змісту, раціонального добору методів і засобів навчання, спрямованих на формування умінь і навичок студентів здійснювати керівництво процесом соціалізації дітей дошкільного віку [9, с. 14].

Оновлення цілей і змісту професійно-педагогічної підготовки в сучасних умовах, продиктоване зміною освітніх парадигм, цілком очевидно обумовлює необхідність модернізації процесуальної компоненти в підготовці майбутніх вихователів до означеної діяльності. Як слушно зазначає Л. Мацук, широке впровадження технологій активного навчання, орієнтованих не на готове засвоєння і відтворення знань, а на їх активне здобуття, суттєво впливає на якість освітнього результату [6, с. 95].

На нашу думку, дієвою освітньою технологією, яка відповідає вищезгаданим вимогам, є **технологія розвитку критичного мислення**. Обґрунтування теоретичних засад та практичних аспектів реалізації цієї технології здійснено у працях зарубіжних (А. Брушлинський, А.Валіцька, І. Каплунович, А. Коржуєв, Л. Ланда, М. Ліпман, Г. Мелхорн, Р. Пенроуз, Е. Стоунс, О. Тихомиров, Д. Халперн та ін.) і вітчизняних (Н. Вукіна, О. Пометун, І. Сущенко, С. Терно, О. Тягло, М. Ярмаченко та ін.) науковців. Дослідники переконані, що це – технологія нового часу, яка реалізує нову філософію освіти. Оцінюючи ефективність її упровадження в освітню практику, С. Терно зазначає, що наслідком навчання через критичне мислення виступають особистісні зміни учнів (студентів), тобто їхній розвиток: вони перебудовують свій досвід, здобувають нові знання та способи розв'язування проблемних задач. Від висловлювання простих оцінних суджень та елементарної аргументації учні (студенти) переходять до опанування відповідального способу мислення – уміння здійснювати багатофакторний аналіз. Такий аналіз дає змогу виявити суттєві зв'язки в системі суспільних відносин та доцільно вплинути на неї [12, с. 31].

Технологія розвитку критичного мислення є сукупністю стратегій (методичних прийомів), які перебувають у тісному взаємозв'язку, впливаючи на розвиток тих чи інших мисленнєвих операцій (аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, класифікації, абстрагування та ін.), забезпечуючи розвиток тих чи інших умінь (здатність розуміти інформацію, читати критично, ставити запитання, прогнозувати, аналізувати, обирати “потрібну” інформацію тощо). У своєму дослідженні презентуємо окремі з них та продемонструємо можливості їх застосування у підготовці майбутніх вихователів до формування соціальної компетентності дошкільників.

Так, на етапі засвоєння навчальної інформації про сутність соціальної компетентності дошкільника, понять, що з нею пов'язані (соціальність, соціалізація, соціальні вміння, соціальні почуття, соціальний досвід тощо), про структуру компетентності та ін., майбутні педагоги опрацьовують тексти, у яких ця інформація представлена. Усвідомлено сприйняти теоретичний текстовий матеріал, виділити головне і відкинути другорядне допоможе *методичний прийом “Телеграма тексту”*. Він передбачає роботу з текстом за певним алгоритмом: виокремити у тексті істотну/важливу інформацію і несуттєву; пояснити невідомі слова/словосполучення; хто/що робить?; дайте відповідь: “Про що текст?”; з'ясуйте, це важливо чи ні? Наскільки потрібна ця інформація для сучасного педагога?

З цією ж метою, а також з метою розвитку вміння читати критично доцільно використати *прийом “Читання з маркуванням тексту”*. Цей прийом – системна розмітка тексту під час читання та осмислення (наприклад, знаком “+” позначають, що вже їм відомо; знаком “-” – що їм невідомо/або суперечить їхнім уявленням; знаком “!” – що їм цікаво/неочікувано; знаком “?” – що незрозуміло або про що б хотіли дізнатися більше), що дозволяє значно активізувати процес сприйняття інформації та підвищити його ефективність. Він допомагає не просто усвідомлювати текст, а виділяти в ньому відоме/невідоме/цікаве, таким чином “сортувати” інформацію.

Розвитку уміння ставити запитання, а відтак осмисленню і запам'ятовуванню навчальної інформації сприяє *методичний прийом “Сократівський діалог”*. Цей прийом ефективної комунікації відомий із часів грецького філософа Сократа і звучить так: “Для одержання позитивного рішення з важливого для вас питання поставте його на третє місце, вивішивши на перші два короткі, прості для співрозмовника питання, на які він без вагань відповість вам “так”. Такі питання повинні бути короткими, щоб не втомлювати співрозмовника і не забирати в нього багато часу”. Сучасна методика пояснює техніку цього прийому через три рівноцінні частки: погодження – сумнів – аргументація. *Н-д, з метою навчити майбутніх вихователів працювати з упередженням самооцінюванням дітей, варто запропонувати їм сконструювати сократівський діалог у відповідь на їхні упередження: “Мене ніхто не любить!”, “Зі мною ніхто не хоче дружити!” та ін.*

Особливість застосування *методичного прийому “Модель 6 W”* полягає у послідовних запитаннях до партнера “Чому?” (англійською “Why?”, звідси і назва прийому). Це логічно побудовані запитання на кожен репліку партнера. Підбір у такий спосіб запитань дозволить дізнатися більше за темою, ніж здавалося спочатку, а також стимулюватиме студентів до синтезу (дослідження системних процесів в їх цілісності, єдності та взаємозв'язку їх частин).

Під час обговорення педагогічних ситуацій соціально-морального спрямування, доречним є, на нашу думку застосування *методичного прийому “Ромашка Блума”*. Технологія цього прийому розроблена за педагогічним принципом таксономії американського психолога Бенджаміна Блума та його шести рівнів навчальних цілей в когнітивній сфері: знання – розуміння – застосування – аналіз – синтез – оцінка. Після першого знайомства з інформацією педагог ставить студентам запитання: *прості/фактичні* (на перевірку розуміння змісту): Що...? Де...? Коли...? *уточнювальні*: Ти вважаєш, що...? Тобто ти сказав, що...? Ти бачиш це так...? *пояснювальні*: Чому...? Що мається на увазі...? *творчі*, де є елемент прогнозу/припущення: А що, якби...? Як би покращили...?; *оцінювальні*: Чим щось відрізняється від іншого? Наскільки цінними є...? Як би ви визначили/аргументували...? Яке

судження ви можете зробити з приводу...? тощо.; *практичні*, що мають висвітлити зв'язок теорії з життям: де це застосовується у повсякденному житті? Як це можна використати на практиці? Питання можна оформити у вигляді “ромашки Блума” (де на кожній пелюстці – відповідне питання) та дати на опрацювання в командах, групах, трійках.

Методичний прийом “Дерево припущень” дозволяє спрогнозувати розвиток певного явища у майбутньому (*н-д, розвиток подій співвідносно до заданої педагогічної ситуації соціально-морального спрямування*). Студенти озвучують свої ідеї та спільно створюють “дерево передбачень”, де стовбур – задана тема, гілки – передбачення (я думаю, що ...; ймовірно, що буде так...), а листя – аргументи на користь тверджень.

Звісно, це далеко не весь перелік методичних прийомів (стратегій), які доцільно використовувати в межах застосування технології. Значну цінність у розвитку критичного мислення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти мають також табличний метод (порівняльна і традуктивна таблиці), методичний прийом “Метаплан”, “Мозковий штурм”, “Fishbone” (“Риб’ячий скелет”), синквейн, сторітеллінг, метод “Шести думаючих капелюхів” Е. де Боно та ін. Утім упровадження означеної технології не обмежується лише цим інструментарієм. Дослідники зазначають, що для забезпечення ефективного результату необхідно повсякчас: створювати проблемні ситуації у процесі навчання; пропонувати нетривіальні проблемні задачі; ознайомлювати учнів (студентів) із принципами, стратегіями та процедурами критичного мислення; систематично створювати ситуації вибору; організовувати діалог у процесі розв’язування проблемних задач (інтерактивні форми навчання); передбачати письмове викладення розмірковувань учнів (студентів) з подальшою рефлексією; й зрештою, надавати право на помилку та моделювати ситуації виправлення помилок. За таких умов навчання набуватиме усвідомленості, самостійності, рефлексивності, обґрунтованості, контрольованості та самоорганізованості, тобто розвиватиметься мислення другого порядку (або високого порядку), яке науковці називають критичним мисленням [12, с. 38].

Висновки. Отже, результати проведеного дослідження переконують, що проблема удосконалення системи підготовки майбутніх вихователів до формування соціальної компетентності дошкільників є актуальною і такою, що потребує розв’язання. Один із шляхів вбачаємо в оновленні процесуальної її компоненти, що передбачає упровадження нових методів, прийомів, технологій, які б відповідали сучасним вимогам до організації освітнього процесу в закладах вищої освіти та забезпечували становлення фахівця нового типу. До таких, зокрема, відносимо технологію розвитку критичного мислення студентів як таку, що обумовлює розвиток у майбутніх вихователів гнучкого педагогічного мислення, формує їхню рефлексивну культуру, спрямовує їх на творче вирішення педагогічних проблем.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4-19.
2. Вишнякова С. М. Профессиональное образование : словарь : ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – М. : НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
3. Діти і соціум : особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш, С. М. Курінна, І. П. Печенко ; за заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ : Аьма-матер, 2006. – 368 с.
4. Кононко О. Розвиваємо соціальність дитини / О. Кононко, Л. Якименко // Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / О. Кононко (ред.). – Київ : Світич, 2009. – С. 91-109.

5. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч.-метод. посібник / О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2009. – 208 с.
6. Мацук Л. Готовність майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення / Людмила Мацук // Освітній простір України. – 2016. – № 8. – С. 93-97.
7. Поніманська Т. І. Дитина і соціум / Т. І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 2004. – № 8. – С. 4-6.
8. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2006. – 456 с.
9. Сайко Н. О. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Н. О. Сайко. – Київ, 2004. – 21 с.
10. Соловійова-Нікітіна Л. М. Актуальні проблеми підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах трансформації вищої освіти в Україні / Л. М. Соловійова-Нікітіна // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 137. – С. 68-71. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_137_18
11. Тарасенко Г. Компетентнісний підхід – сучасний вимір початкової освіти / Г. С. Тарасенко // Компетентнісний підхід (“Формула нової української школи”). Творча скарбничка : книга для вчителя початкових класів / упорядн.: Г. С. Тарасенко, Г. А. Іваниця. – Вінниця : Відділ інформаційних технологій та видавничої діяльності КВНЗ “ВАНО”, 2016. – С. 10-19.
12. Терно С. Світ критичного мислення : образ та мімікрія / С. Терно // Історія в сучасній школі. – 2012. – № 7-8. – С. 27-39.

References

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) // Doshkilne vykhovannia. – 2012. – № 7. – S. 4-19.
2. Vyshniakova S. M. Professyonalnoe obrazovanye : slovar : kliuchevye poniatyia, termyny, aktualnaia leksyka / S. M. Vyshniakova. – M. : NMTs SPO, 1999. – 538 s.
3. Dity i sotsium : osoblyvosti sotsializatsii ditei doshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku : monohrafiia / A. M. Bohush, L. O. Varyantsia, N. V. Havrysh, S. M. Kurinna, I. P. Pechenko ; za zah. red. N. V. Havrysh. – Luhansk : Ama-mater, 2006. – 368 s.
4. Kononko O. Rozvyvaiemo sotsialnist dytyny / O. Kononko, L. Yakymenko // Metodychni aspekty realizatsii Bazovoi prohramy rozvytku dytyny doshkilnoho viku “Ia u Sviti” / O. Kononko (red.). – Kyiv : Svitych, 2009. – S. 91-109.
5. Kononko O. L. Vychovuiemo sotsialno kompetentnoho doshkilnyka : navch.-metod. posibnyk / O. L. Kononko. – K. : Svitych, 2009. – 208 s.
6. Matsuk L. Hotovnist maibutnikh pedahohiv do profesiinoho samovdoskonalennia / Liudmyla Matsuk // Osvitnii prostir Ukrainy. – 2016. – № 8. – S. 93-97.
7. Ponimanska T. I. Dytyna i sotsium / T. I. Ponimanska // Doshkilne vykhovannia. – 2004. – № 8. – S. 4-6.
8. Ponimanska T. I. Doshkilna pedahohika : navchalnyi posibnyk / T. I. Ponimanska. – K. : Akademvydav, 2006. – 456 s.
9. Saiko N. O. Profesiino-pedahohichna pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do sotsializatsii ditei doshkilnoho viku : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinnoi osvity” / N. O. Saiko. – Kyiv, 2004. – 21 s.
10. Soloviova-Nikitina L. M. Aktualni problemy pidhotovky vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv v umovakh transformatsii vyshchoi osvity v Ukraini / L. M. Soloviova-Nikitina // Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriia : Pedahohichni nauky. – 2016. – Vyp. 137. – S. 68-71. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_137_18
11. Tarasenko H. Kompetentnisnyi pidkhid – suchasnyi vymir pochatkovoї osvity / H. S. Tarasenko // Kompetentnisnyi pidkhid (“Formula novoї ukrainskoї shkoly”). Tvorcha skarbnychka : knyha dlia vchytelia pochatkovykh klasiv / uporiadn.: H. S. Tarasenko, H. A. Ivanytsia. – Vinnytsia : Viddil informatsiinykh tekhnolohii ta vydavnychoi diialnosti KVNZ “VANO”, 2016. – S. 10-19.
12. Terno S. Svit krytychnoho myslennia : obraz ta mimikriia / S. Terno // Istoriiia v suchasniī shkoli. – 2012. – № 7-8. – S. 27-39.

Одержано статтю: 5.03.2018

Прийнято до друку: 19.03.2018